

УДК: 343.13

СУД ЯК СУБ'ЄКТ ДОКАЗУВАННЯ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Д. Р. Прядунець

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група ПР-41,
навчально- науковий інститут права

Науковий керівник – к.ю.н., доцент А. А. Благодир

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті досліджені питання, що стосуються процесуального статусу суду під час кримінального судочинства. Звертається увага на те, що суд є самостійним суб'єктом доказування, тому при встановленні класифікації суб'єктів доказування його неможна відносити до однієї групи з державними органами і посадовими особами, на яких покладено обов'язок здійснювати доказування.

Ключові слова: суд, судочинство, доказування, кримінальний процес.

The article examines issues related to the procedural status of the court during criminal proceedings. Attention is drawn to the fact that the court is an independent subject of proof, therefore, when establishing the classification of subjects of proof, it cannot be assigned to the same group as state bodies and officials, who are entrusted with the duty to provide proof.

Keywords: court, judiciary, evidence, criminal process.

Європейська інтеграція є мрією та геополітичним вибором українців, який закріплений в Конституції України. Зокрема в Преамбулі Основного Закону зазначено: «Верховна Рада України від імені Українського народу - громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями, керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням, приймає цю Конституцію – Основний Закон України» [1].

28 лютого 2022 року, під час повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації на нашу територію, Україна подала заявку на вступ до ЄС [2].

На саміті лідерів Євросоюзу в Брюсселі згідно з історичним рішенням Європейської Ради 23 червня 2022 Україна отримала статус кандидата для вступу у Європейський Союз [3].

Зазначене зумовлює приведення законодавства України до вимог міжнародно-правових актів у галузі прав людини.

Поміж іншого удосконаленню підлягає інститут доказування в кримінальному процесі.

Проблемам доказування під час кримінальної процесуальної діяльності приділяли увагу у своїх працях такі вітчизняні вчені, як Ю. М. Грошевий, Н. С. Карпов, А. О. Ляш, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, Н. З. Рогатинська, С. М. Стахівський, В. М. Тertiшник, П. В. Цимбал, В. П. Шибіко та ін.

Однак, слід зауважити, що у цьому питанні є чимало прогалин та спірних моментів, які впливають на ступінь теоретичної розробки проблем доказування в окремих стадіях кримінального процесу. Зазначене очевидно також впливає на практику застосування кримінально процесуальних норм, якими регулюються питання доказування під час судового розгляду кримінальних проваджень.

Важливим питанням є з'ясування статусу суду, як суб'єкта доказування.

У сферу кримінального процесуального доказування залучається не тільки певне коло осіб, які визначені кримінальним процесуальним законодавством України, а також і органи, які уповноважені здійснювати зазначену діяльність.

Зверталася увагу на те, що визначені законом суб'єкти кримінального процесуального доказування мають неоднаковий статус, оскільки вони виконують різні функції, мають різні повноваження. Саме тому визначення питання про те, хто з учасників кримінальної процесуальної діяльності є суб'єктом доказування і на кого законодавцем покладено цей обов'язок, є досить важливим [4, С. 151; 5, С. 245; 6, С. 665].

Деякі науковці стверджували, що завдяки взаємній діяльності суб'єкта, що пізнає, з об'єктом, який пізнається, відбувається доказування під час пізнавальної діяльності. Проте дані складові мають певні особливості під час доказування. Кримінально процесуальне доказування можуть здійснювати лише державні органи які є спеціально уповноваженими, тобто такі суб'єкти як прокурор, слідчий, суд та органи дізнання. До суб'єктів доказування також відносять захисника, потерпілого, обвинуваченого та інших учасників кримінально-процесуальних відносин, які захищають свої законні інтереси або інтереси осіб, яких вони представляють в межах власних процесуальних повноважень [7, С. 10].

Проаналізувавши наукову працю Коваленко Є., можна стверджувати, що учасників процесу доказування можна поділити на 2 категорії :

- 1) службові особи і органи, службовими обов'язками яких є збирання, дослідження, виявлення, перевірка, фіксація (закріплення), і оцінка доказів;
- 2) суб'єкти, які мають права та обов'язки щодо участі у процесі доказування для того, щоб відстоювати свої власні чи представницькі інтереси на базі засад кримінального процесуального закону [8, С. 315].

Питанням, яке постійно дискутується серед учених та практиків є віднесення до суб'єктів доказування суду, з огляду на засаду змагальності. В умовах прагнення нашої держави інтегрувати чинне законодавства до європейських стандартів, засада змагальності кримінального процесу набуває нового значення.

Деякі вчені неоднозначно та дещо критично і недовіркою висловлювалися стосовно можливості широкого застосування засади змагальності. На їхнє переконання ця кримінально процесуальна засада вступає в протиріччя з іншою засадою – об'єктивності, повноти і всебічного дослідження обставин справи [9, С. 42; 10, С. 24].

Однак, на наш погляд, зазначені твердження не є достатньо обґрунтованими. Неоднозначний підхід до розуміння цього питання висловлюють також студенти юридичних навчальних закладів. Так серед опитаних студентів ННІ права НУВГП більше 40% вказали, що суд не може бути суб'єктом доказування. Така позиція переважно обґрунтовується засадою змагальності кримінального процесу, яка закріплена у ст. 22 КПК України. Зокрема частиною 1 зазначеної статті передбачено, таку засаду кримінального провадження як змагальність, яка дозволяє самостійно обстоювати стороні обвинувачення і стороні захисту

власні позиції, законні інтереси, права і свободи, всіма засобами, передбаченими цим Кодексом [11].

Проте дана позиція суперечить вимогам частини 6 статті 22 КПК України, відповідно до якої суд, повинен бути неупередженим та об'єктивним, що створить необхідні умови для того щоб сторони могли скористатись своїми процесуальними правами та виконувати процесуальні обов'язки.

Також слід погодитися з авторами, які вважають, що кримінальний процес в нашій державі за своєю природою є змішаним. В ньому поєднуються риси змагального та розшукового кримінального процесу. Однак, на різних стадіях процесуальної діяльності, дія цих форм процесу істотно відрізняється. Саме тому на стадії досудового провадження і в судових інстанціях засада змагальності має абсолютно інший зміст, а суд безумовно є суб'єктом доказування. Таке твердження зокрема обґрунтовується тим, що в діях суду наявним є такий елемент доказування як оцінка доказів, на підставі якої і приймається будь-яке рішення у кримінальному провадженні [12].

Підсумовуючи зазначене, на наш погляд, можна зробити наступні висновки:

1) при встановленні класифікації суб'єктів кримінального процесуального доказування є очевидним те, що суд неможна відносити до однієї групи з державними органами і посадовими особи, на яких покладено обов'язок здійснювати доказування.

2) суд є самостійним суб'єктом доказування, тому що його повноваження в цій сфері абсолютно відрізняються від повноважень інших суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності та не можуть бути підмінені іншими органами.

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.11.2022).
2. Володимир Зеленський підписав заявку на членство України у Європейському Союзі. Офіційне інтернет-представництво Президента України URL : <https://www.president.gov.ua/news/last> (дата звернення: 05.11.2022).
3. Україна офіційно отримала статус кандидата в члени ЄС. URL : https://tvoemisto.tv/news/yes_133990.html (дата звернення: 05.11.2022).
4. Ляш А. О. Кримінальний процес (Загальна частина) : навч. посібник. К. : Університет «Україна», 2006. 224 с.
5. Благодир В. С. Суб'єкти доказування в судових стадіях кримінального процесу. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 243–252.
6. Благодир А. А. Благодир В. С., Благодир С. М. Суб'єкти доказування під час кримінального провадження. *Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Запорізький національний університет»*. 2021. № 11. С. 665–667.
7. Костін М. І. Контрабанда. Доказування обставин вчинення злочину на досудовому слідстві: монографія. К.: ДІА, 2003. 185 с.
8. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України: Підручник. К. : Юрінком Інтер, 2006. 632 с.
9. Барабаш А. С., Помренин К. Г. Состязательность и ее роль в установлении виновности обвиняемого. *Проблемы доказывания виновности в уголовном процессе: межвуз. сборник*. Красноярск : Крас. ГУ, 1989. С. 40–53.
10. Тушев А. Роль прокурора в реализации принципа состязательности в уголовном процессе. *Российская юстиция*. 2000. № 4. С. 23–24.
11. Кримінально процесуальний кодекс України, URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
12. В. Благодир. Окремі питання кримінально-процесуального доказування. *Університетські наукові записки. Часопис Івано-Франківського університету Права імені короля Данила Галицького*. № 4. 2011. С. 181–187.